

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Archwilio Perfformiad
Aelod/Swyddogion Arweiniol :	Aelod Arweiniol - Moderneiddio Cyfarwyddwr Corfforaethol: Cwsmeriaid Cyfarwyddwr Corfforaethol: Uchelgais Economaidd a Chymunedol
Awdur yr Adroddiad:	Pennaeth Cynllunio Busnes a Pherfformiad
Teitl:	Gwella'r Broses Herio Gwasanaeth (CYNNIG DRAFFT)
Dyddiad:	11 Ebrill 2013

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

1.1 Mae'r adroddiad yn ymwneud â chynigion i wella'r broses Herio Gwasanaeth yn y Cyngor.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

2.1 Cefnogi'r drafodaeth am sut y gellir gwella'r broses herio gwasanaeth.

3. Beth yw'r argymhellion?

3.1 Dylai'r Aelodau ystyried a rhoi sylwadau ar y cynigion drafft ar gyfer proses Herio Gwasanaeth newydd, fydd yn cynnwys:

- Adolygiad manylach gyda ffocws newydd ar hunanwerthuso.
- Rhaglen flynyddol yn lle rhaglen chwe misol gyda chysylltiadau mwy hyblyg gyda'r broses cynllunio busnes a chyllideb.
- Datblygu proses newydd ac ar wahân ar gyfer cytuno ar effeithlonrwydd.

4. Manylion am yr adroddiad

4.1. Dros y tair blynedd diwethaf, mae'r Cyngor wedi datblygu Fframwaith Rheoli Perfformiad lle bydd perfformiad Gwasanaethau yn cael ei herio mewn fforwm chwe misol. Bydd y cyfarfodydd hyn yn cael eu cadeirio gan Gyfarwyddwr Corfforaethol ac yn cynnwys uwch swyddogion eraill, Aelodau Cabinet a chynrychiolwyr Archwilio. Gofynnir i Benaethiaid Gwasanaeth roi cyfrif am berfformiad cyffredinol eu Gwasanaeth a chanfod arbedion a all gyfrannu at raglen effeithlonrwydd y Cyngor.

4.2. Mae'r cyfarfodydd hyn wedi'u hamseru i gyd-fynd â'r prosesau sefydlu cyllideb a chynllunio busnes ac yn gyffredinol byddant yn cael eu cynnal ym mis Mehefin/Gorffennaf a mis Tachwedd/Rhagfyr. Bydd gwybodaeth yn cael ei llunio i gefnogi pob cyfarfod, gan gynnwys gwariant presennol a rhagamcan gwariant, y Gofrestr Risg Gwasanaeth a Datganiad Sefyllfa, sy'n hunanasesiad cynnydd cyffredinol. Mae'r rhaglen fonitro ariannol a pherfformiad rhagweithiol wedi galluogi'r Cyngor i gynnal lefel uchel o

'fewnwelediad' corfforaethol ac ymwybyddiaeth risg, ac o ganlyniad, agwedd rheoleiddio 'ysgafn' gan Swyddfa Archwilio Cymru (WAO).

- 4.3. Nid yw pob Cyngor yn dilyn agwedd mor strwythuredig. Mewn prosiect diweddar a arweiniwyd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) i fapio hunan asesiad yn Awdurdodau Cymru canfuwyd llawer iawn o amrywiaeth, gyda rhai Awdurdodau Lleol ddim yn cynnal unrhyw fath o hunan asesiad ffurfiol o gwbl. Er bod y rhan fwyaf yn cynnal *rhyw* fath o adolygiad gwasanaeth, mae profiad Cyngor Sir Ddinbych (CSDd) yn rhoi'r Cyngor ar ben mwyaf datblygedig y sbectrwm, yn hawdd. Ychydig iawn o'r cynghorau eraill sy'n cyfuno cynllunio busnes a chynllunio ariannol mewn proses sengl.
- 4.4. Yn ystod y cyfnod y bu'r heriau yn cael eu cynnal yn eu gwahanol ffurfiau, maent wedi datblygu i fod yn fforwm derbyniol ar gyfer codi materion ynglŷn â pherfformiad, ar gyfer canfod effeithlonrwydd posibl ac ar gyfer trafod pwysau ar y gwasanaeth. Mae'r drefn ar gyfer hunanasesiad chwe misol wedi'i sefydlu ac yn darparu sail gadarn ar gyfer hunanasesiad cyffredinol y Cyngor.
- 4.5. Ond, mae'n amlwg y gellir gwella'r system hon ac mae rhai o'r Heriau Gwasanaeth yn cael eu hystyried yn fwy llwyddiannus nag eraill:
 - Weithiau, credir nad ydynt wedi bod yn ddigon 'heriol', ac weithiau credir nad ydynt wedi canolbwyntio ar y meysydd mwyaf hanfodol.
 - Mae'r fformat hunanasesu a ddefnyddiwyd yn darparu 'datganiad sefyllfa' cyffredinol ar gyfer y Gwasanaeth, ond nid yw'n ystyried unrhyw faes sengl mewn dyfnder ac nid yw'n ystyried rhai meysydd – fel 'Arweinyddiaeth' – o gwbl.
 - Mae'r broses o ganfod arbedion effeithlonrwydd, a weithiodd yn dda yn y dechrau, wedi dod yn llai effeithiol mewn tair blynedd, oherwydd bod Gwasanaethau eisoes wedi rhoi'r gorau i 'enillion hawdd' y gellir eu canfod. Mae'n debygol y bydd angen agwedd fwy strategol i ganfod arbedion pellach.
 - Mae'r broses o drefnu, gweinyddu a bod yn bresennol yn y rhaglen herio chwe misol yn her ynddo'i hun, ac yn defnyddio llawer o gapasiti Swyddogion ac Aelodau.
- 4.6. Yn gyffredinol, mae'r broses Herio Perfformiad wedi datblygu'r Cyngor, ac mae gennym rŵan well dealltwriaeth o lawer o beth sy'n gweithio yn dda a beth sydd ddim. Ond, ar ôl bod ar y daith honno, rydym hefyd yn dechrau gweld y gwendidau yn y broses a sut y gallai fod yn fwy effeithiol. Yn sylfaenol, mae angen i'r broses herio newid ei ffocws rŵan i ganolbwyntio fwy ar ddatblygu 'ansawdd', ar 'ganlyniadau' ac ar werth am arian yng ngwasanaethau'r Cyngor, a llai ar ddatblygu'r rhaglen effeithlonrwydd oherwydd mae angen i'r rhaglen hon hefyd newid ei phwyslais.
- 4.7. Dylai'r canlynol fod yn elfennau allweddol o'r newidiadau:
 - Adolygiad manylach gyda ffocws newydd ar hunanwerthusiad
 - Rhaglen flynyddol yn lle rhaglen chwe misol gyda chysylltiadau mwy hyblyg gyda'r broses cynllunio busnes a chyllideb.
 - Datblygu proses newydd, ar wahân ar gyfer cytuno ar effeithlonrwydd.

- 4.8. Byddai ehangu'r ffocws ar 'ansawdd' a 'gwerth am arian' yn seiliedig ar wella lefel yr hunanwerthusiad trwy ei ehangu i gynnwys rhagor o elfennau a hefyd trwy gefnogi'r broses gyda gwell gwybodaeth gymharu. Gan ddefnyddio cysyniad hierarchaeth cwestiynau, bydd yr hunanasesiad yn seiliedig ar dri maes craidd yr ymchwiliad: 1) Pa mor dda yw'r canlyniadau ar gyfer y gymuned? 2) Ydi'r gwasanaeth yn sefydlu'r blaenoriaethau cywir? 3) Pa mor effeithiol yw arweiniad a rheoli?
- 4.9. Bydd y strwythur craidd yn cael ei ddatblygu ymhellach i gynnwys hierarchaeth cwestiynau lefel is i archwilio'r themâu yn fanylach, ac mae hierarchaeth cwestiynau drafft wrthi'n cael ei ddatblygu ar gyfer ymgynghoriad ehangach.
- 4.10. Byddai'r math hwn o hunanwerthusiad yn ein galluogi i edrych yn llawer manylach ar wasanaeth, yn fwyaf pwysig mewn perthynas â'r canlyniadau y mae'n ei gyflawni ar gyfer ei gwsmeriaid a'i gymunedau. Byddai profi'r rhain ac yna archwilio trefn ac arweiniad y Gwasanaeth sy'n cyflawni'r canlyniadau yn broses bwerus fydd yn cefnogi gwelliant parhaus. Byddai hefyd yn canfod gwendidau a meysydd sydd angen eu newid neu eu gwella, gan roi cyfraniad blynyddol allweddol i fframwaith rheoli perfformiad y Cyngor.
- 4.11. Bydd angen llawer mwy o baratodau ar gyfer y lefel hon o hunan ddadansoddi a chymhariaeth nac ar gyfer y system bresennol, ar ran y Pennaeth Gwasanaeth, y panel Hunanasesu, a'r tîm Ymchwil a Gwybodaeth newydd fydd yn helpu i gefnogi'r broses. Dylid cynnwys grŵp ehangach o staff yn y broses hunanasesu hefyd, fel bod 'perchnogaeth' y broses herio yn ymestyn y tu hwnt i uwch swyddogion Gwasanaeth. Yn amlwg bydd angen cael cydbwysedd rhwng lefel y paratodau sydd eu hangen a sicrhau 'busnes fel arfer', er bod hyn yn debygol o amrywio rhwng gwahanol Wasanaethau.
- 4.12. I wneud hyn yn bosibl, bydd y cyfarfodydd herio newydd yn rhai blynyddol yn hytrach na rhai chwe misol, a byddant yn rhan o raglen barhaus, yn hytrach na bod pob un yn yr un cyfnod byr. Bydd hyn yn arwain at fanteision mewn ffyrdd eraill, oherwydd bydd y gwaith paratoi yn haws i'w gynllunio o amgylch cyfnodau rhoi gwybod, a'r dyddiadau y bydd data perfformiad allweddol ar gael (canlyniadau arholiadau, er enghraifft).
- 4.13. Gall hefyd helpu i gryfhau elfen 'herio' y cyfarfodydd, sydd wedi bod yn broblem barhaus. Oherwydd y cynhelir y cyfarfodydd yn llai aml, dylai fod yn bosibl i'r Prif Weithredwr a'r tri Cyfarwyddwr Corfforaethol fod yn bresennol (yn ogystal ag uwch wleidyddion), fel bod cymysgedd o bobl ar y 'panel' sydd â gwybodaeth o'r gwasanaeth a phobl a all gymryd swyddogaeth sy'n canolbwyntio ar y cwsmer. Byddai mantais ychwanegol i hyn sef breinio rheoli perfformiad y Penaethiaid Gwasanaeth gyda grŵp uwch reolwyr uchaf y Cyngor. Byddai'r cyfarfod 'CET anffurfiol' yn fforwm parod ar gyfer cytuno ar y rhaglen – neu 'linellau ymholiad' – ar gyfer cyfarfodydd.
- 4.14. Disgwylir i agwedd sy'n canolbwyntio fwy ar ganlyniadau a pherfformiad cyffredinol, sy'n nes at fodel Estyn neu reoleiddio, lunio canlyniad cliriach na'r system bresennol. Byddai cynllun i ddarparu camau gweithredu gwella y cytunwyd arnynt yn ganlyniad amlwg, a byddai elfennau yn dod yn rhan o Gynllun Busnes y Gwasanaeth.
- 4.15. Bydd canolbwyntio fwy ar berfformiad a chanlyniadau yn golygu cyswllt llai strwythuredig gyda'r broses sefydlu cyllideb. Oherwydd bod hyn yn gryfder yn y broses bresennol, mae'n bwysig bod y diffyg yn cael ei wrthbwyso yn rhywle arall. Ateb posibl fyddai ehangu elfen ariannol y fformat Cynllun Busnes Gwasanaeth fel bod gweithgareddau a chyllid yn cysylltu yn glir. Gall hyn

gynnwys pwysau gwasanaeth yn ogystal ag effeithlonrwydd bwriedig. Efallai y bydd rheoli'r broses trwy'r flwyddyn ariannol yn gofyn am ffocws ychwanegol ac er y gellir gwneud hyn trwy gyfarfodydd mewnol yn hytrach na heriau ffurfiol, bydd cadw ymglymiad Aelodau yn y broses yn hanfodol.

- 4.16 Efallai y bydd y broses hon yn symlach os oes gan Wasanaethau drefn hunan asesu rheoleiddio ffurfiol eisoes, er enghraifft, y Gwasanaethau Cymdeithasol. Yn sicr, bydd angen osgoi unrhyw ddyblygu ymdrechion yn ddiangen.
- 4.17 Er y dylai'r agwedd newydd hon ddatblygu'r modd rydym yn deall ac yn rheoli gwelliannau yn y sefydliad, mae'n werth nodi bod hwn yn dal i fod yn ffocws sy'n seiliedig ar 'wasanaeth'. Bydd angen asesu a deall sefyllfa'r Cyngor yn gyffredinol, fel y gellir gweld gwelliannau gwasanaeth unigol yn eu cyd-destun.
- 4.18. Y camau nesaf yw cytuno ar yr hierarchaeth fanwl a'r rhaglen cyfarfodydd blynyddol cyntaf. I ganiatáu amser ar gyfer paratoi, y cynharaf y gellir cynnal y cyfarfodydd Asesu Gwasanaeth newydd fyddai diwedd Mehefin 2013.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

- 5.1 Bydd yn cefnogi gwelliannau gwasanaeth.

6. Beth fydd yn ei gostio a sut bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

- 6.1 Nid oes unrhyw gost ychwanegol.

7 Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Gydraddoldeb a gynhaliwyd am y penderfyniad? Dylid cynnwys yr Asesiad o Effaith ar Gydraddoldeb a gwblhawyd fel atodiad i'r adroddiad.

- 7.1 Nid yw'r adroddiad yn cynnig unrhyw newid fydd yn cael effaith uniongyrchol ar ein cymunedau neu fydd yn cael effaith ar staff o safbwynt cydraddoldeb.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gydag Archwilio ac eraill?

- 8.1 Amherthnasol

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

- 9.1 Nid oes ei angen.

10 Pa risgiau sy'n bodoli ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

- 10.1 Mae risg na fydd y system bresennol yn parhau i gefnogi gwelliannau gwasanaeth yn effeithiol.

11 Pŵer i wneud y Penderfyniad

- 11.1 Mae Archwilio yn elfen bwysig o ddatblygu'r broses Herio Gwasanaeth newydd

- 11.2 Erthygl 6.3 Cyfansoddiad y Cyngor

Swyddog Cyswllt: Pennaeth Cynllunio Busnes a Pherfformiad
Rhif ffôn: 01824 706246